

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

<p>A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőség címe alatt küldendő.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven. Előfizetési ár: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona). Hirdetések díja: <i>Benn a lapban</i> egész oldal 8 frt, féloldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; <i>a borítékon</i> egész oldal 4 frt, féloldal 2 frt, negyedoldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árengedmény adatik. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr. Egyes szám ára 15 krajcár.</p>	<p>Az előfizetési és hirdetési pénzek s a lap megrendelésére és szétküldésére vonatkozó összes megkeresések Karai Sándor tanárhoz (Rákóczy-utca 46. sz.) intézendők.</p>
---	---	---

Egyházi fegyelem.

Az 1898-iki, Debrecenben tartott *egyházkerületi értekezlet* egy vegyes bizottságot küldött volt ki azzal a meghagyással, hogy e bizottság a következő kerületi értekezletre szabályzati tervjavaslatot dolgozzon ki az úgynevezett *egyházfegyelem* gyakorlására nézve. Ez a vegyes bizottság 1899 május havában Debrecenben összejövén, a kérdést beható megbeszélés tárgyává tette s a részletes javaslat kidolgozására *Ritoók Zsigmondot* kérte fel. E kérelemnek Ritoók eleget tévén, javaslatával immár készen van s adjuk azt a következőkben. Tájékoztató végett csak annyit jegyzünk meg, hogy azokra az elvekre nézve, melyek e javaslatban kifejezésre jutnak, a bizottság minden tagja egy véleményen van; *csupán a kiegészítés kérdése az*, melyre nézve a bizottság két tagja különvéleményt jelentett be s e különvéleménynek a legközelebbi egyházkerületi értekezleten szószólója akar lenni. Majd aztán döntsön a kerületi értekezlet. A mit ez elfogad, az fog az összeülendő zsinat elé terjesztetni. Addig pedig tanulmányozza ki-ki e rendkívül becses elaboratumot, mely kodifikátora fenkölt gondolkozása- és egyház-szeretetéről újabb bizonyosságot tenni van hivatva.

Javaslat

a fegyelmi esetekre, fegyelmi büntetésekre s eljárásra vonatkozó egyházi törvények kiegészítéséről és módosításáról.

(A tiszántúli ev. ref. egyházi értekezlet által kiküldött bizottság jelentése.)

Az egyházi fegyelmi törvények, különösen pedig az eljárás pótlásának s módosításának szüksége közóhajtás tárgya. Ez a szükségérzet főleg abból az okból keletkezett, mert a jelenleg érvényben levő egyházi fegyelmi törvényeknek a fegyelmi esetekre vonatkozó meghatározásait s a fegyelmi büntetéseket a törvény alkalmazá-

sára hivatott fegyelmi bíróságaink nem találják kielégítőeknek s az egyház tagjaival szemben eléggé hatásosoknak; továbbá, mert a lelkésznek és presbitériumnak az egyháztagokkal szemben gyakorolható hatáskörét nem tartják helyesen kimértnek, főleg pedig, mert az eljárás a nem jogtudó tagokból alakult presbitériumokban nehézkesnek, sőt a formaságok miatt kivihetetlennek bizonyult.

Habár az egyházi törvény 301. §-ának 3-ik pontja, a mely szerint „fegyelmileg fenytendő minden oly cselekmény vagy mulasztás, a mely a vallást és közérkölciséget sérti“, oly általános szabályt foglal magában, mely további részletezés és példák nélkül is az egyház által fegyelmileg fenytendő minden olyan esetet felölel, mely a törvényben külön, mint fegyelmi eset, megjelölve nincs s ezen a határon túl mi sem akarunk terjeszkedni; mégis a felmerült kételyekre tekintettel, néhány gyakrabban előforduló, fegyelmileg fenytendő, a vallást és erkölcsiséget sértő cselekményt már csak azért is helyesnek vélünk példaszerűleg megnevezni, hogy úgy az egyházi hatóságok, mint az egyháztagok ismerjék meg az egyházi törvényhozás intencióját.

Szükségesnek véljük továbbá a fegyelmi büntetéseknek néhány, hatályosnak ígérkező nemét fegyelmi törvényeinkbe felvenni, valamint a lelkészeket önálló fegyelmi hatósággal is felruházni, de főleg szükségesnek tartjuk a fegyelmi eljárást az első fokon oly módon átalakítani, hogy a lelkész s a presbitérium eljárási alakításokkal a fegyelmi hatóság gyakorlásában a közérdek kárával ne akadályoztassanak s eljárásuk a formaságoktól lehetőleg mentesíttessék.

Javaslatunk előterjesztésénél először is az a kérdés merül fel, hogy a fegyelmi törvény pótlása és módosítása az *egyházi törvénybe legyen-e felvéve*, vagy az egyes egyházak, egyházmegyék, illetőleg egyházkerületek *szabály-*

rendelettel intézkedjenek a fegyelmi törvények pótlása s az eljárás módosítása iránt?

Véleményünk szerint a pótlás és módosítás az egyházi törvényhozás (zsinat) által az *egyházi törvénybe volna felveendő*, azért

1. mert az egyházi törvény 86. §-a „az egyházi fegyelem meghatározását“ a *zsinat hatáskörébe tartozónak nyilvánítja*;

2. mert az egyházi törvény 27. §-a, melyre alapítják némelyek azt a véleményüket, hogy az egyházközség, az egyházmegye jóváhagyásával, a fegyelmi törvényeket szabályrendelettel alakíthatja, változtathatja, módosíthatja, — a 27. §., mondjuk, nem magyarázható a mi véleményünk szerint akként, hogy a presbitérium az egyházi fegyelemre vonatkozóan a törvénytől eltérő, azt módosító, kiterjesztő vagy megszüntető statutumokat is alkothatna. *A statutum alkotásának*, a mint közönségesen ismerve van, *első feltétele, hogy a törvénytől összhangzásban legyen*. A 27. §. 1. pontja is azt mondja, hogy a presbitérium teendője „a törvény értelmében“ az egyházfegyelmet gyakorolni. Tehát ha az egyházfegyelem gyakorlására vonatkozó szabályrendelet-ről szól, ennek a szabályrendeletnek a törvénytől összhangzónak, nem pedig attól eltérőnek, hanem azt módosítónak kell lenni. A terv pedig az, hogy a törvény új, az egyházi fegyelmi törvény által eddig nem ismert fegy-, büntetés-nemekkel pótolassék, hogy a fegyelmi hatóság kiterjesztessék, hogy a törvény által szabályozott fegyelmi eljárás módosíttassék. A pótlás és módosítás az egyházi törvénybe volna felveendő; végre

3. azért is, mert a fegyelem esetei, a fegyelmi büntetések nemei s a fegyelmi eljárás minden egyházban, sőt ha kell, minden egyházmegyében s egyházkerületben is, — a különböző felfogások s vélemények szerint állapíthatnának meg az egyetemes egyházban, *az egység, az összhang mélyen meg lenne zavarva*.

Véleményünk szerint tehát a pótló és módosító szabályok az egyházi törvény megfelelő §-aihoz lennének csatolandók.

Feladatunk lenne továbbá meghatározni azokat a *fegyelmi eseteket*, a melyekkel az egyházi törvény 301. §-át pótolni szükségesnek vagy legalább célszerűnek találunk.

Ismételjük, hogy az általános szabálynak jövőben is a 301. §-ban foglalt annak a tételnek kellene lenni, a mely szerint fegyelmileg büntendő „minden oly cselekmény vagy mulasztás, a mely a vallást és közkerkölsiséget sérti“. Az esetek magában taxative fel nem sorolhatók. Ismét általánosságban szólva: azok a cselekvések volnának fegyelmileg fenytendőek, a melyek mások jogait, a vallásos és erkölcsi közérzületet sértik,

s azoknak a kötelességeknek elmulasztása, a mely kötelességek teljesítését az egyházi törvény rendeli, főleg ha fegyelmi büntetés terhe alatt rendeli. Ilyenek azok a cselekvések és mulasztások, a melyeket a szülők gyermekeik ellen és viszont, azok a cselekvések, melyeket a házastársak egymás ellen; azok az erkölcstelenségek, melyeket az egyháztag az erkölcsi közérzület ellen követ el, s melyek által a gyermek, a szülők, a házastársak joga, az egyháztagok erkölcsi közérzete szenved sérelmet. A véleményt, habár az eltérő lenne is az egyház tanításától, fegyelmileg nem tartjuk büntethetőnek. A vélemény javítására tanítás által kell törekedni, s a tanítás minden lelkésznek joga és kötelessége. És ha e kötelesség a törvénybe kifejezetten beillesztendő volna, azt a törvény megfelelő helyére, a lelkészek kötelességei (hivatalos teendői) közé (Egyházi törv. VII. fejezet) kellene sorozni. A véleményeknek fegyelmi úton való üldözése sikerre különben sem vezetne, a mint a multban sem vezetett soha, csak arra szolgálna, hogy a farizeusokat, a képmutatók erkölcstelen és gyáva hadát növelje az egyház. Ezeknek az elveknek figyelembe vételével szövegeztük a javaslatnak azt a részét, a melyben azokat az eseteket jelöltük meg, a melyeket az általános szabály mellett külön, mint fegyelmi eseteket megjelölni szükségesnek vagy célszerűnek találtunk.

Az egyházi fegyelmi törvények pótlása és módosítása körül felmerült vélemények közt legvitásabb az a kérdés, hogy *melyek legyenek a fegyelmi büntetések s meddig terjedjen a büntetések mértéke?*

Az eddig közzétett véleményekben a fegyelem eszközeiül ajánltatnak: a példaadás, a tanítás, kérés, figyelmeztetés, intés, feddés, dorgálás, bizonyos egyházi tisztségek viselésétől, a keresztszülői tiszttől, az úrasztalától való eltiltás, az iskoláztatás, a keresztelezés, temetés megtagadása, az egyház minden javaiból való kizárás, az egyházból való kirekesztés.

Fegyelmi törvényekről, fegyelmi büntetésekről lévén szó, fegyelmi *büntetésül* a példaadás, a tanítás, a kérés és figyelmeztetés nem alkalmazható. A *példaadás* a minél tökéletesebb vallásos és erkölcsi élet példája, a helyes vezetésnek és nevelésnek egyik leghatásosabb s mindenekfelett legkívánatosabb módja, de nem fegyelmi eszköz s távolról sem állítható *fegyelmi büntetésnek*. A tanítás, kérés, figyelmeztetés, az eltévedteknek helyes útra való vezetésére szolgáló eszköz lehet ugyan, s az egyházi életben nem is volna mellőzhető, de ezeket a javító s tanító eszközöket nem mint fegyelmi büntetéseket, nem a fegyelmi szabályok közé, hanem ha a törvénybe

való felvételük szükségesnek mutatkozik, a lelkész, a presbiterek s a presbitérium kötelességei közé kell felvenni, mert nyilvánvaló, hogy a *tanítás, kérés: büntetés nem lehet*. Ezeknek a javító eszközöknek gyakorlása a lelkész hivatali állásából, hivatásából önként következik s ma is minden külön törvény vagy szabályrendelet nélkül gyakorolható.

Az iskoláztatás, a keresztelezés, a temetés megtagadását részint azért, mert nem a bűnöst, hanem az ártatlant sujtaná, a bűnös szülők helyett a büntetlen gyermekeket; részint azért, mert az iskoláztatás megtagadása állami és egyházi törvényekbe ütközik, a temetés megtagadását még azért is, mert céltalan s a holt embert már büntetni nem lehet és mert soha sem bizonyos, hogy nem a megtért vagy megtérő bűnös ellen alkalmaztatnék-e, *fegyelmi büntetések gyanánt nem tartjuk elfogadhatóknak*.

Az egyház minden javaiból való kizárás alatt értenünk kell az egyház által hivatásánál fogva adott erkölcsi javaknak és anyagi előnyöknek megvonását. Az előbbieket: *az egyház erkölcsi javainak megvonását nem tartjuk a fegyelmi büntetések közé sorolhatónak*. Tanítás, vizsgáztatás, az istenitiszteleten való részvétel, a sacramentokban való részeltetés, ha azokat felnőtt, öntudatos egyháztagnak kívánja, azért nem tagadható meg, mert ezekben az erkölcsi javakban való részesülés vágya, még ha azokat eltévedt, elfogult ember kívánja is, annak a bizonyítéka, hogy a gonosz hajlamok által erkölcselenségbe taszított szerencsétlen ember vágyik a vallás vizsgáztatásai s az erkölcsi világosság után, vannak pillanatai, melyekben keresi az üdvöset. Az egyház nem teljesítené a maga hivatását, ha ezeket magától eltaszítaná, s nem használná fel az alkalmat, hogy az ily lelki betegeknek, habár csak homályos ösztönét öntudatra emelkedni segítse. Gondoljuk meg, a halálra ítélt gonosztevőt, a ki talán egész családot irtott ki, hogy az áldozatokat vagyonuktól megfoszsa, kivégzése előtt kötelességszerűleg tanításban, vizsgáztatásban részesíti az egyház, együtt imádkozik vele a lelkész az isteni kegyelemért; a foglyokkal — nem vizsgálva azok erkölcsi súlyedtségének mélységét — istenitiszteletet tart, sőt az egyház részükre külön lelkészeket rendel ki és alkalmaz, és a sokkal — néha mérhetetlenül sokkal — kevesebb vétségben, csak fegyelmi vétségben vétkes tagjától megvonná az egyház erkölcsi javait? Nem tenné következetesen s nem követné Jézust, ki nem azért jött, hogy megtartsa az igazakat.

Végül nem véljük alkalmazhatónak fegyelmi büntetésül *az egyházból való kirekesztést sem*. Elismerjük, hogy joga van az egyháznak

az olyan tagjait, a kikről meggyőződött, hogy a vallási és erkölcsi törvényekkel merőben ellentétes életet folytatnak, s tanítás és intés ellenére ez életmódnál makacsul megmaradnak, az egyház kebeléből kirekeszteni. Nagyfotosságú indító okok azonban ennek a jognak a gyakorlását nem ajánlják.

Figyelembe kell vennünk, hogy a javulás lehetősége soha sincs kizárva. Mindig fenforog annak a lehetősége, hogy a legelvetemültebb lény is megjavul. Azt mondják erre a kirekesztés pártolói, hogy ha megjavul, az egyház ismét fiává fogadja. De nagy valószínűség szerint, az egyháznak nem lesz erre alkalma, mert a kirekesztett egyháztagnak vagy más egyház kebelében ébred fel, vagy felekezeten kívül marad s szaporítja azok számát, a kiknek számát az egyház épen nem kívánná szaporítani.

De ha magától a vétkes személytől eltekintünk is, ha közönyös marad is előttünk az eltévedt egyháztagnak személye, nem lehet közönyös előttünk az ilyen egyháztagnak gyermekeinek, az utódoknak sorsa. Mi történik a kirekesztett egyháztagnak születendő, vagy már született, de serdületlen gyermekeivel? Ily esetekről az állami törvények nem intézkednek. Következtetés útján azonban megállapítható, hogy a kiteszített ilyen gyermekeihez, s azok utódaihoz vég nélkül, a mi egyházunknak többé semmi köze. Mert a kirekesztett egyháztagnak vagy nem lép be más egyházba s akkor felekezeten kívül levőnek tekintendő, s a gyermekek vallására a felekezeten kívül levőkre vonatkozó törvények alkalmazandók; vagy más egyházba lépnek be, — s bizonyosan lesz olyan egyház, a mely őt elfogadja, — s ekkor születendő s már született és még 7 éves kort meg nem haladott gyermekeit magával viszi más egyházba. Tehát az egyház a szülőkkel együtt kiteszítja az egyházból a gyermekeket is, megvonja erkölcsi támogatását, a tanítást, a vallásos nevelést épen azoktól a gyermekektől, a kik arra leginkább reá szorultak; vajjon ki tudja megmondani, hogy mit veszünk el az ilyen gyermekekben, kik megmentve, esetleg az egyház díszai s oszlopai leendettek.

Nagy és nehéz feladat volna meghatározni a vétségnek azt a nemét, a vétkességnek azt a fokát, a melyért valaki az egyházból kirekeszthető lenne. Tegyük fel, hogy a fegyelmi esetek kimerítően, helyesen megállapíthatók volnának, s az egyes esetek súlyossági foka is meghatározható volna, kérdés: mi történjék azokkal az egyháztagnakkal, a kik büntető törvényekbe ütköző cselekményeket követtek el? A csupán fegyelmileg büntethető cselekményekért vagy mulasztásokért kizárhatjuk-e az egyháztagnak, ha valamennyi bün-

tettet nem zárjuk ki a közönséges büntettekért? Meghagyjuk-e az egyházban a rablókat, a tolvajokat, a csalókat, a gyilkosokat, a szándékos emberölés tetteit s részeseit, a hamisítókat stb. a midőn például a káromkodót, fajtalant, a gyermeke vallása fölött szerződő szülőt kizárjuk? Kizárjuk-e az egyházból a házasságtörőt s meghagyjuk-e az egyházban a házastárs-gyilkost? Vagy kirekeszszünk-e az egyházból minden egyháztagot, a ki a büntető törvénykönyvbe ütköző cselekményt követett el? A logika azt követeli, hogy ha a kisebb beszámítású cselekményekért kizárjuk az egyházból az egyháztagot, ki kell rekesztenünk a súlyosabb beszámítású cselekményekért is. De akkor hol lesz ennek a határa? Kik fognak és mily eljárás szerint ezekben az ügyekben ítélkezni? Elég lesz-e: ha az állami vagy esküdt bíróságok bűnösnek mondtak ki valakit, arra is, hogy az az egyházból kirekesztessék. Akkor évenként ezrek és ezrek lesznek az egyházból kizárva s ezeket az erkölcsi halálbüntetéssel egyenértékű büntetéseket az egyházi bíróság nem saját meggyőződése alapján, hanem más bíróságnak szenvedőleg fogadott határozata alapján mondaná ki, a mint a büntetés és következményeinek az egyénre, annak családjára, gyermekeire s így közvetve az egyházra kiható súlyosságánál fogva nem tarthatunk célszerűnek, vagy pedig rendes fegyelmi eljárást folytassanak-e az egyházi bíróságok minden bűnvád esetében, a mit meg lehetne követelni akkor, a midőn az egyházi bíróság az egyháztagnak legvitálisabb egyházi joga felett ítél? Ez esetben állandó bíróságokat kellene fentartanunk, mint az államnak.

Valóban csak az gyakorolhatja a kirekesztés jogát, a ki mindeneket lát és tud: a Mindenható és Mindentudó. Legyünk szerényebbek, kik oly keveset tudunk.

Ritók Zsigmond.

(Folyt. köv.)

KÖZÉLETÜNK.

Kettős jubileum.

Szép és kegyeletes ünnepélyt ült f. hó 15-én *Füzes-Gyarmat* értelmisége. Nyugalomba vonult két öreg tanítójának: *Berke Péter* és *Tóth Bálint* ev. reform. tanítóknak ünnepelte *félszázados* tanítói működését.

Az ünnepély, melyen a „Sárréti tanítói egyesület” is részt vett, istenisztelettel kezdődött. Nt. *Szilágyi Márton* ev. reform. lelkész úr szónoki fordulatokban gazdag imában ad hálát Istennek, hogy sok ezrek közül megengedi érni néhányaknak, hogy abban a hasznos és áldásos munkakörben, melybe állítottak, egy félszázadon át sikeresen forgolódhatnak. Majd Pál apostol II. Korint. 1, 12. v. alapján szép és lendületes beszédben elmélkedik a tanítói hivatal fontosságáról.

„Egy ritka alkalmat engedett megérni az Ur — úgy mond — a népnevelés terén félszázadig híven forgolódott két tanítónk pályafutásában. Félszázados lelkiismeretes hivataloskodás után vonulnak megérdemelt nyugalomba arról a pályáról, mely még ez idő szerint nem annyira anyagi javadalmazás, mint inkább az öntudat helyeslésében nyeri jutalmát. Erről tesz bizonyosságot Pál apostol, midőn apostol-társai nevében így szól: „A mi dicsekvésünk az, amiről bizonyosságot tesz a mi lelkiismeretünk, hogy Istentől kívánt őszinteséggel és tisztasággal, nem testi bölcseséggel, hanem Isten kegyelmével forgolódunk a világon.”

„Kerülni kívánom — folytatá — a személyes vonatkoztatásokat, hanem általánosságban kívánok ez alkalommal a tanítói pálya szép és magas, de terhes voltáról elmélkedni; kérvén titeket, hogy becsüljétek meg azokat, kik e terhes pályán küzdenek a ti érdekekben.”

Majd a tanítói pályáról szólva: „Az életpályák között egyik sem fontosabb, egyik sem boldogítóbb, mint a tanítói pálya. Tiszteletreméltó feladata a tanítói pályának az emberi léleknek másodszeri teremtése. Hol a gyermekek lelki képességeik idejében nem fejlesztettek, ott nem emelkedik az ember Isten ismeretére; ott nincs polgári rend, nincs társadalmi élet. Ott az élet is erkölcsi halál.” „A tanítók azok a munkások, kik hordják az anyagot a népek, nemzetek boldogságának fundamentomához.” „Minden nemzet lelki haladásának, boldogságának legbiztosabb forrása a *nevelés*. Amilyenek az iskolák, olyanná lesz a község, város is. Ahol a nevelés a vallás és haza számára okos, értelmes tagokat, polgárokat készít elő, ott tudja mindenki a maga kötelességét. Ott az előjáróknak meg van könyvitve teendőjük. Ott az Isten ígéje nem hull az útfélre, közsiklára vagy tövisek közé.” „Ami a gyöngye növénycsirájának a napfény, az eső: az a fejlődésre hivatott emberi életnek a nevelés-oktatás.”

„Az életpályák között leghálátlanabb pálya a tanítói. Egyiknél sem kívánunk annyit, mint itt. Birnia kell a tanítónak *képességgel*, melyhez párosulnia kell a *szorgalomnak, kitartásnak, önmegtartózkodásnak, szelid és okos józanságnak, egyszerűségnek*. Ezek nélkül nem férhetnek a gyenge gyermeki elméhez. Ezek nélkül ronthatnak inkább, mint építhetnek.” „Hátha még föl- említem azon méltatlanságokat is, melyekkel a tanítónak meg kell küzdenie a szülék részéről; midőn ugyanis a családi ferde nevelés teljesen lerontja, mit az iskola épít, és még is megkívánják a teljes sikert. Gyakran gáncsolják a tanító eljárását vagy helytelenül ítélik meg, midőn védelmökbe veszik elkényeztetett gyermeköket.”

A tanítói javadalmazásról így folytatja: „Találja, ítélje akárki a tanító javadalmazását kevésnek vagy soknak: legyen az ő hite szerint! Én az ő jutalmát lelkileg mérlegetem.” „A társadalom nem méltányolja a tanító sokoldalú munkásságát. Innen van, hogy a tehetséges ifjak más pályára mennek, hol a haladás, emelkedés nincs kizárva. Innen van, hogy a tanítói pályára napjainban csak azok az ifjak lépnek, kik elől a sors a magasabbra törekvés útját elzárta.” „Mig egy hadvezért győzelmes csatája után ujongva, diadaluton kísér a nagy tömeg, a ki talán népek, nemzetek jogai s szabadsága ellen küzdött: addig az iskolában testetleket ööl munkában fáradozó tanítónak a „*bérit*” is sajnálja, melylyel pedig munkájának századrésze sincs megfizetve.” „De azért ne irigyeljétek ti szerény néptanítók a magas állásban levők anyagi javadalmazását. Csak ti forgolódjatok híven azok között, kik gondjaitokra

vannak bizva, mint az apostolok . . . meg lesz számotokra a legnagyobb jutalom: a *tiszta öntudatban*. Nem földi a cél, de mennyei; nem földi tehát jutalmatok sem, hanem mennyei.“

Böven idéztem a magas színvonalon álló szónoklatból. De úgy vagyok vele, mint a kis gyermek az elője rakott csecse-becsével egyik szebb neki, mint a másik; egyikben jobban gyönyörködik, mint a másikban. Arany igazságok ezek, mindmegannyi értékes paedagógiai gyöngyszemek, melyeket érdemes lenne impozánsabb koszoruba fűzni; de a melyeket szerény hirlapi tudósításomból sem hagyhattam ki.

Istenisztelet után a „Casino dísztermébe“ vonult a tisztelők nagy száma: helybeli egyházi és polgári előljáróság, szeghalmi, vésztői, körösladányi tanítók és tanügybarátok. Itt az ünnepeltek először is nagytiszt. Szilágyi Márton ev. reform. lelkész úr üdvözölte; méltatván egyházközségünkben kifejtett 46 évi tanítói működésüket s egyszermind megköszönve az egyházi és polgári előljáróság nevében lelkiismeretes munkájuk eredményét. Ezután a „Sárréti tanító-egylet“ nevében annak elnöke, Nagy Elek vésztői ev. reform. tanító tartott eszmékben gazdag üdvözlő beszédet az ünnepeltekhez. A helybeli tantestület nevében pedig e sorok írója intézett beszédet a félszázados munka terhe alatt megfáradt, nyugalomba vonuló öreg kollegákhoz. Végül a nagyszámú tanítványok nevében Pikó József iparos köszönte meg keresetlen, de hálás szavakkal gondos és lelkiismeretes fáradságukat. Az egyes szónoklatok után viharos éljenzés következett, melyeknek zaja között meghatottan köszönték meg a valóban szívből fakadt elismerést, megtiszteltetést az ünnepeltek.

A szépen sikerült ünnepély szellemi részét ősmagyar szokás szerint áldomás követte: az ipar-egylet nagytermében 80 teritékü közebed következett. (Mindenki saját költségén, a jubilánsoknak semminemű költséges meg nem engedtevé.) Itt az üdvözlések, jókívánatok ismét megújítottak. *Stépan József*, a megyei kir. tanfelügyelő nevében, üdvözö te szépen átgondolt, hatásos beszédben az ünnepeltek. *Nagy Lajos* az egyházi és községi előljárókat, *Turóczy Endre* a nagy méhészt és kertészt Lázár Gergelyt és az akár lúd, akár pulyka, akár ércollat jól forgató L I t éltette. *Lázár István* a „Tanítók Háza“ ügyében fáradozóként ürít poharat s felhívja a társaságot a „Tanítók Háza“ alapjának növelésére, minek következtében a jókedvű adakozók 24 koronát raknak össze a nemes célra.

Már is hosszúra nyult tudósításom nem fejezhetem be anélkül, hogy köszönetet ne mondjak úgy az egyházi, polgári előljáróságnak, mint a nagyszámú vidéki kartársaknak, tanügybarátoknak, kiket a személyes tisztelet és tanügyszeretet e szép alkalomra körünkbe hozott és kik megjelenésökkal annak sikerét előmozdítani szivesek voltak. Adjon Isten kedves hazánknak, egyházunknak sok ilyen, a népnevelésért lelkesedni tudó közönséget! Munkánk nehéz bár, de gyönyörűségeles lesz s az nem a „bér“ összegével, hanem a jól teljesített munka érzetével lesz megjutalmazva.

Lázár István,
ev. reform. tanító.

Az egyházfegyelem kérdéséhez

Máté 18, 17-ik versének magyarázata Kálvin János szerint.*

Előbb ezt mondja: „Két hely van pedig a szentírásban, a melyekkel biztosítja az Ur, hogy a mit az övéi a földön megkötnék vagy megoldanak, megkötvé

* Az „*Institutio*“ 1536-iki baseli kiadása. Lásd: a Gv. Baum Ed. Cunitz és Ed. Reuss-féle gyűjtemény I. kötet 162—163. lapokat.

vagy megoldva lesz az égben is. E két hely értelme egy kissé eltérő, a mit ezek a dísznők (misés papok) — persze, a mint mindent szoktak — ügyetlenül és tudatlanul összezavarnak. Az egyik Jánosnál, a másik Máténál“ stb.

Aztán így folytatja: „Hadd adjam e helyeknek nem fortélyos, nem erőltetett, nem elcsavart, hanem egyszerű, világos, önkényt folyó és önkényt kínálkozó magyarázatát.“

Ismét (és ez tartozik a mi tárgyunkra!): „A másik hely, a melyről azt mondtuk, hogy más értelemben veendő, a Máté evangéliumában van megírva, a hol a Krisztus így szól: ha valamely atyafi a gyülekezetre nem hallgat, legyen te előtéd olyan, mint valamely pogány, vagy publikánus. Bizony mondom néktek, valakiket megköttöztök a földön, mennyben is kötözve lesznek és valakiket megoldoztok e földön, oldozva lesznek mennyben is. Azt azonban nem mondjuk, hogy e két hely annyira különböző, hogy sok érintkező hasonlóság köztök ne volna. Először is hasonlók abban, hogy mindkettő általános mondás és a kötöző és oldó hatalom (mindkét helyen) ugyanaz, t. i. az Isten igéje. Azonos a megbízás a kötésre és oldásra; azonos az ígélet. Abban azonban eltérnek egymástól, hogy az előbbi hely különösen a predikálásról szól, a melyet az ige szolgál végeznek; ez pedig a *kisdrásra, mint egyházi fegyelemre vonatkosik*, a mely az egyházra van bizva. Megköti pedig az egyház azt, a kit kirekeszt, nem azért, hogy örökkévaló romlásba és kétségbeesésbe taszítsa, hanem mert kárhoztatja az illető életét és erkölcsi magaviseletét és figyelmezteti őt, hogy ha össze nem szedi magát, elkárhozik. Feloldja ellenben azt, a kit a hívek közösségébe *vissafogad*, mivel mintegy azon egységnek teszi őt részesévé, a melyet a Jézus Krisztusban bir.

Azért tehát, hogy senki az egyház itéletét vakmerő módon meg ne vesse, vagy ne kicsinyelje a hívek kárhoztató itéletét, bizonyoságot tesz az Ur arról, hogy a híveknek ilyen itelete nem egyéb, mint az ő saját itéletének kihirdetése és hogy az égben is érvényes az, a mit ezek a földön végeztek; mert nálók van az Isten igéje, a mely által kárhoztatják a gonoszokat s nálók az ige, a mely által a megtéröket a kegyelembé visszafogadják. Nem tévedhetnek pedig, sem az Isten itéletétől el nem térhetnek, mivel nem egyébbünnen, hanem az Isten törvényéből ítélnék, a mely nem bizonytalar földi vélemény, hanem az Isten szent akarata és mennyei akaratának kijelentése. Egyháznak azonban nem azt a néhány tonzúrás, borotvált képü s taláros papot nevezzi az Ur, hanem a hívő nép gyülekezetét, mely az ő nevében gyült össze“ (= az egyházfegyelem gyakorlásának a joga az egyház egyeteméé).

Közli: E. L.

KÖNYVISMERTETÉS.

Lapunk mult számában emlékeztünk meg *dr. Gulyás István* főgymn. tanár legujabb magyar nyelvtanának miniszteri engedélyezéséről. A szerző nyelvtani kézi könyveinek megírásával valóban hézagot pótolta, mert a *Hegedüs-* és *Imre-féle* magyar nyelvtanok óta protestáns szerzőnek számbavehető nyelvtana nem jelent meg, azok pedig, bár a maguk idejében derék könyvek voltak, ma már egészen elavultak. Epen ezért örömmünk adunk kifejezést, hogy *dr. Gulyás* nyelvtanai megjelentek s hogy azok a miniszterileg engedélyezett

tankönyvek sorába is felvették. Mi magunk nem ismertetjük a könyveket: e helyett elegendőnek tartjuk, ha egész terjedelmében ideiglatjuk a *Hivatalos Közlöny* legutóbbi (okt. 15-iki) számában megjelent hivatalos bírálatot, melynek alapján a miniszter a II. oszt. számára készült módszeres nyelvtant engedélyezte. A bírálatot *dr. Badics Ferenc*, a budapesti tanárképző-intézeti gyakorló főgymnasium igazgatója írta, s e körülmény az abban kifejezett elismerésnek csak fokozására szolgál. A bírálat mindössze két lényegtelen hibát említ fel, melyek közül az egyik, véleményünk szerint inkább csak tollhiba lehet (tárgyas igealak alanyi helyett), a másik pedig nem is hiba, a mennyiben a hibásnak jelzett „megtől?” kifejezést irodalmi kifejezésnek kell vennünk. A bírálat különben egész terjedelmében a következő:

Bírálat.

„*Módszeres magyar nyelvtan.* Középkisiskolák II. oszt. számára írta *dr. Gulyás István* főgymn. tanár Budapest, 1900. Lampel R. kiadása. Ára füzve 55 kr.

E könyv folytatása a múlt évben megjelent I. résznek. Módszeres eljárása is ugyanaz: egy-egy jól megválasztott olvasmányból állítja össze a céljaira szükséges anyagot, s ebből vonja el a szabályt. Az elemzés alapjául szolgáló olvasmányok (15 db.) legnagyobb részt (12 db.) Fáy meséiből vannak véve, melyeket a II. oszt. olvasmányaiul az új tanterv is ajánl. Az olvasmányból elvont anyag összeállítására, valamint az elvonás inductív módszere a könyvben világos és következetes. A képesbeszéd és képeshatározók általános tárgyalása után következik a határozók részletes tanítása. A nyelvtannak ez a része szokta legjobban megpróbálni a tankönyvírókat. A szerző a határozók érdekében úgy iparkodik tájékoztatni a tanulót, hogy (a saját rendszeres nyelvtanából és az I. részből már ismert) három főkategóriára (eredet-, folyamat- és véghat.) redukálja őket, s azokban helyezi el valamennyit. A szabályok levonása után nagy csomó példát állít egymás mellé, hogy megvilágítsa a ragok és névutók jelentésbeli funkcióját, végül egy áttekintő táblázatban foglalja össze a tanultakat. Az egyszerűsítés meg a világos felosztás mindenesetre meg fogja könnyíteni a határozók tanulását, de a túlságos rendszerezéstől e fokon még nagyon óvakodnunk kell.

A határozók tanítása különben eléggé bizonyítja, hogy a szerző öntudatosan dolgozik s elméleti tudását a saját közvetlen tapasztalása támogatja. Lépten-nyomon meglátszik ez a mondattani részben is. Az egyszerű mondat tagjainak alakítani és jelentésbeli összefoglaló tárgyalása után a rokonértelmű szokat (beszédrészek szerint) fejtegeti s végül a különféle rokonértelmű képzőket állítja össze. Az összetett mondatok tárgyalásában eltér a nyelvtanítók eddigi szokásától, a mennyiben előbb az alárendelt mondatokról szól, abból a mindenesetre jogos felfogásból indulván ki, hogy ezek az egyszerű mondat bővítvényeinek helyét foglalják el. A mellérendelt mondatoknál pedig a mellérendelt mondatrészek (a régebben úgynev. „összevont mondatok”) tárgyalásából indul ki s azután tér át a főmondatok s a többszörösen összetett mondatokra. A tárgyalás egész menete itt is mindenütt szorosan logikus, világos. Az a komplikált matematikai képlet azonban, melylyel a többszörös összetétel viszonyát akarja megvilágítani (pl. egy 9 tagu mondatcsoportban ilyen kezdettel: $\frac{A}{2} + \frac{a_1}{2} + a_2$ stb.) ezen a fokon legalább is fölösleges. A szórend szabályainál nem értett volna a szólam-elméletet is szem előtt tartani.

Függelékül egy csomó írásbeli feladat zárja be a könyvet, mely mindössze hat ivnyi terjedelmű.

Egészen mindenesetre a jobb kézikönyvek közé tartozik; oda sorozandó említett jó tulajdonain kívül előadásának egyszerűsége s nyelvének magyarossága miatt is. Ez utóbbiban két helyen akad meg a szemem: „Képes értelmében *bármely* mondatrészt használhatjuk” (11. lp.) hibás; a kérdések közt a „megtől” (többször is), *mikortól* értelemben népiesen jól ismert alaknak használata az irodalmi nyelvben szokatlan.

A könyv nyomdai kiállítása, papírosa teljesen kifogástalan, ára (füzve 55 kr., vászonkötésben 75 kr.) elég olcsó.

Az előadottak a címül irt könyvet, mely kiegészítő része a szerző I. (módszeres) és III. (rendszeres) munkáinak, s az új tanterv szemellettartásával gondosan készült: a középkisiskolák II. oszt. használatára alkalmasnak, s ezért engedélyezhetőnek tartom.

Budapest, 1899. szeptember 14.

Dr. Badics Ferenc.

IRODALOM.

Egyházi beszédek közönséges és ünnepi alkalmakra. Írta *Lic. Rácz Kálmán*, balsai ev. ref. lelkipásztor és e. megyei aljegyző. I. köt. Ára 3 kor. 30 fillér. Szerző tulajdona. Nyiregyháza 1898. Nagy 8-r. 199 l. Tartalma 30 beszéd: 1 beköszöntő, 2 adventi, 1 karácsonyi, 1 óévi, 1 újévi, 1 böjti úrvacsorai, 1 márc. 15-iki, 1 virágvasárnap előtti, 1 virágvasárnap, 2 nagypénteki, 1 húsvéti, 1 áldozócsütörtöki, 1 pünkösti, 1 vizsgai, 1 konfirmációi, 1 őszi, 2 reformáció-émlékünnepi, 1 templom- s iskolaszentelési, egy kibúcsúzó, és 7 közönséges. Mint a tartalomról látszik mindenféle alkalomra találunk beszédet a kötetben, mely csak kezdete egy szép egyházi irodalmi munkásságnak. A tartalmas kötetet több is fogja követni abból a gazdag lelki tárházból, mely a szerzőnek természetből is, saját szerzeményéből is rendelkezésére áll. *Lic. Rácz* különben csak prédikáció-irodalmunkban új ember ezzel a kötetével, de egyházi irodalmunk több ágában elismert nevet vívott ki magának s azok közé a fiatal erők közé tartozik, a kik a hozzáfűzött nagy reményeknek már biztos zálogait adták. Predikációs kötetében is mutatja nagyatermettségét. Nem üres szólások vannak benne, hanem gondolatok, eszmék még pedig legtöbbszörre egyéniek, eredetiek. Másolni nem másol, de olykor-olykor azért ihletet vesz másoktól. Egy beszédét (konfirmáció alkalmával) egészen *Channing* eszméi után írta, de erről hűségesen beszámol. *Lic. Rácz* — tudvalevőleg — dogma-tudós, mindamelllett a morális prédikációk híve. Dogmatikus alkalmakkor is óvatosan kerül a dogmát. Husvétkor pl. arról szónokol, hogy lehet-e komoly valóságnak tartani a halhatatlanságot? Áldozócsütörtökön az áldozócsütörtöki tanulságokról, hogy t. i. I. igaz hazánk nem ez a föld, II. Krisztus a mi megdicsőülésünknek is záloga. Szépek, lelkesek és hathatósak a reformáció évfordulóján tartott beszédei. A témák kitűzésében a szöveg-szerűség szempontjából nem mindig szerencsés, pl. ebből az alapigéből: Megtaláltuk a Mesiást (24. l.) így proponálja és osztja részekre a témát: ma is jogosult a mi karácsonyi örömünk, mert Jézus vallása ma is I. kibékíti elménket, II. boldogítja szívünket. Annál jobbak az V., VII., XIII., stb. propositiói és felosztásai. A felosztásokban sokszor jár vert nyomokon és szokásos

chablon szerint participál. Így mindjárt az I., II., III., de a VI, XV. stb. beszédekben is. Feltűnő előttünk az is, hogy Lic. Rác, a ki annyira ismeri a bibliát s a bibliai exegésist — a citátumoktól eltekintve műveiben ezzel a tudományával nem él. Ez a megjegyzés különben már a prédikáció és bibliamagyarázat közötti határvonal kérdését érinti. A könyv stílusa megállaodott, nem egyenetlen és puffogó frázissal teljes mint kezdő íróké. A megindító vagy elragadó előadásnak azonban kevésbé van hirtokában a szerző. A meggyőződés és a meggyőzés embere itt is. Egyes idegenszerűségektől azonban óvakodjék pl. rettegi a halált (90. l.), a jövőn aggódni, mint pusztá cím a 102. l. A miket itt elmondunk, csak töredékes megjegyzések a figyelemreméltó kötetéről. Bővebb kritikai ismertetését illetékes tollból szívesen vennénk. Be ma a lelkészi kar, mint e téren a legilletékesebb tényező, nem igen forgatja a tollat oly célból, hogy egy ilyen művet írásban theoretice és practice egyaránt méltasson. A szerkesztők kérésére legtöbbször kitérőleg válaszolnak a megkeresettek, arra meg csak nagy ritkán, elvéve akad példa, hogy a maga jószántából vállalkoznék valaki műve ismertetésére. Így változnak a viszonyok. Ma-holnap az egyházi lapoknál is ahoz értő újságírókat kell szerződtetni minderre. Csak aztán volna hozzá anyagi erő!

Biblia-ismertetést kettőt is kaptunk a közelebb múlt napokban. Egyiket *Thomay József* ág. hitv. evang. lelkész írta és Szegeden adták ki a középiskolák polgári és felsőbb leányiskolák használatára. Ára keményen kötve 60 kr. 8-r. 166. l. Nagyon csinosan kiállított könyv, a végén Palesztinának pompás térképével. Tartalma: a biblia ó- és újszövetségi részének ismertetése s függelékül a szent föld földrajzi ismertetése. Az olvasmányokat bibliai citátumokkal kíséri és tanulságokat von le belőlük, hogy eszmélkedésre indítsa a tanulókat. — A másik **Biblia-ismertetést** ugyancsak a fentebb említett iskolák használatára *Bereczky Sándor* ág. hitv. evang. főgymn. vallásnár írta. II-ik bővített kiadás. Ára 60 kr. Kókai Lajos kiadása Budapesten. 8-r. 141. l. Az ó- és újszövet. ségi könyvek ismertetése után a függelékben — amint szokás — ez is adja Palesztina rövid földrajzát, valamint a tiz parancsolatot, apostoli hitvallást és imádságokat. A cimben az is ott van, hogy a könyv közli Palesztina térképét, de ez — valószínűleg tévedésből — legalább a nekünk küldött példányból kimaradt. A könyv írója az egyes bibliai olvasmányok után leginkább találó bibliai idézetek által tünteti fel az olvasmányok tanulságait.

A magyar Prot. Irodalmi Társaság újabb kiadványai. 1. *Protestáns családi könyvtár I. és II. kötet.* Ára kötve 30 kr. Főbizományos Hornyánszky Viktor könyvkereskedése. A Koszorú eddigi füzetéből van a kötetekben 6—7 drb izlésesen, csinosan összekötve s mint ilyenek rendkívül alkalmasak ünnepi ajándék- és vizsgálati jutalomkönyveknek, de általában a nép számára, főként a hosszú téli esteken olvasmányoknak. Kell hogy ezt minden népkönyvtár több példányban is beszeresse. Az ár jutányos s az olvasmányok mindenek fölött épületesek és a mi magyar prot. népünk számára valók. — 2. „Koszorú” 51—60 füzet. A Magyar Protestáns Irodalmi Társaság népies kiadványainak ezen újabb sorozata 10 füzetben a következő olvasmányokat foglalja magában: 1. Romlásfalva. Irta Sántha Károly. 2. Az aranyásó. Irta Bögösné Kun Anna. 3. Klárka neveltjei. Irta Béri Gyuláné. 4. Zsugori Peti végrendelete. Irta Grätz Mór. 5. Az angyalok Mamréban.

Irta Bitay Béla. 6. Cserey Ilona. Irta Juhász Sándor. 7. Szent hangok. Irta Sántha Károly. 8. Tar Gábor históriája. Irta Barsy László. 9. Az ezüst sziv. Irta Kecskeméthy István. 10. A hathvágás. Irta Kecskeméthy István. Hiterősítő, egyház és hazaszeretetre oktató, kedves s részben a figyelmet lekötő, érdekes olvasmányok mind. Különösen szép, tárgyi és alaki tekintetben egyaránt „Az ezüst sziv.” (Csak ezt a szót nem szeretem benne, affektált.) Értékes a Juhász Sándor történeti rajza: *Cserey Ilona*. Ismerjük már innen Debrecenből, de a szerző most némileg, a nép számára, átdolgozta. Behizelgők, megragadók *Sántha Károly* verses olvasmányai. Rendkívül bájos a Béry Gyuláné elbeszélése. Általán a füzetek valamennyien a vallás és erkölcs szolgálatában álló, derék olvasmányokat foglalnak magokban. Kell-e még a vállalatot ajánlanunk? Van-e még olvasóink között olyan, a ki nem ismerné? Egyházunk érdeke követeli, hogy minél szélesebb körben terjesszük a füzeteket. Áldozat hozza létre őket, ne sajnáljunk tehát mi is terjesztésük végett áldozatot hozni! A mikor ezt tesszük, az anyaszentegyház belső építésén munkálkodunk.

Protestáns Árvaházi Képes Naptár az 1900-ik közönséges évre. Szerkeszti *Kenessey Béla*. 26-ik évf. Kiadja Hornyánszky Viktor. A megszokott gondos szerkesztésben egyes, csinos kiállításban dus tartalommal és számos szép illusztrációval jelent meg az Árvaházi Naptár jövő évi folyama. Most is első a könyvpiacon, de nem csak ezért, hanem tartalmánál és céljánál fogva is első helyen kell pártolnunk. Irtak bele Szaboleska Mihály, Lampérth Géza, Sántha Károly, Tóth István, Forgács Endre, Vargha László, Jámor Lajos, S. Szabó József, Ladányi F. Varga Lajos, Grätz Mór, Jámorné Székely Lilla, Szikszay Zoltán, Harsányi Sándor, Juhász Sándor, Várnay Sándor, K... y Ida, Lajos bácsi. Képei közül megemlíthjük: Erzsébet királyné, Szász Domokos, Radó Kálmán, dr. Bartók György, Blahunka Ferenc, A jeruzsálemi új ev. templom, Vilmos császár és császárné, Borz Katalin, Szilágyi István szobra, Debreceni diák-viseletek, Chikagói templom stb.

Új könyvek: 1. *Református népiskolai olvasókönyv az elemi II-ik oszt. számára.* A tiszántuli ev. ref. egyházkerület tulajdona. Ára 20 kr. Debrecen 1899. 8° 136 i. Ezt az olvasókönyvet az egyházkerületi népisk. tanügyi bizottság megbízásából Somogyi Pál, Kovács Lajos és Simon Károly állították össze Csath András, Csurka István s társai és Lázár István ev. ref. tanítók pályaműveinek felhasználásával. A derék könyv Debrecenben, az egyh. ker. tankönyvraktárban és minden könyvtárban kapható. — 2. *A gazda ember tüköre.* Jó tanácsok a szántó-vetőnek és kertésznek az esztendő minden hónapjára. Szerkesztette *Kaszás Péter*. Számos képpel. Budapest. Hornyánszky Viktor könyvnyomdája 1899. Nagy 8-r. 312. l. A könyvben, mely igen fontos és szükséges minden mezei és kerti gazdasággal foglalkozó emberre nézve, a gazdálkodás különféle ágaiban való fontosabb teendők vannak hónapról-hónapra leírva és megmagyarázva. Ára kötve 1 frt 40 kr. A Hasznos Kalauz után íme most e jóra való művet adja ki a Hornyánszky-cég. Mindkét könyv méltán érdemes a pártolásra, olvasásra és követésre. — 3. *Hogyan bánjunk könyveinkkel?* Utmutatás az összes könyvkedvelők, könyvgyűjtők, könyvtárlajdonosok valamint magánosoknak. Irta: *Mocsáry Miklós*. II. kiad. Ára 10 kr. 1899. Székely és Illés, Ungvárt. A kis könyvecske sok

életrevaló utasítást foglal magában. — 4. *Vasúton*. Tárca. Irta *Mocsáry Miklós* (Walter Ferenc). Debrecen. Csokonai nyomda, 1899. kis 8-r. 63 l. Ára 1 korona. A törekvő fiatal írónak nem első kötete már ez. Egészen modern író ő. Eredeti tehetség sok humorral, de még egészen nincs megállapodva. Várakozásunkat teljes mértékben fölkelti.

A Nagy Képes Világtörténet 39—40-ik füzete Nagy Sándor hódító hadjárataival, halálával, a diadochosok korával, az epigonok korával, a nyugati görög-ségnek Nagy Sándor halála után való történetével s végül azon hatással foglalkozik, melyet Alexandros kimulása után Kelet gyakorolt a görög műveltségre. E füzetek is méltán sorakoznak az előbbieknél mellé és dicsérik szerzőjüket *dr. Gyomlay Gyula* akadémikust. A füzeteket gazdag illusztrációk díszítik. E nagyszerű mű 12 kötetben lesz teljes. Szerkesztője Marczali Henrik egyetemi tanár. Egy-egy kötet ára díszes félbörkötésben 8 forint; füzetként is kapható 30 kr-ával. Megjelen minden héten egy füzet. Kapható a kiadóknál (Révai Testvérek, Irod. Int. Rt. Budapest, VIII., Üllői-út 18.) s minden hazai könyvkereskedés útján.

Zenélő Magyarország. Zeneműfolyóirat. Szerk. *Klökner Ede*. Megjelenik minden hó 1-én és 15-én mindenkor 10 oldal zenével. Előfizetési ára: egész évre 8 kor. félévre 4 kor., negyedévre 2 kor. Kiadóhivatal: Budapest VI. Csengeri utca 62/a. Egyes füzet ára 40 fillér, vidékre 50 fillér. A folyóirat a hazai zenét kultiválja s immár hatodik évfolyamát futja meg. Minden száma érdekes zeneújdonosságokat hoz. Ajánljuk zenekedvelő olvasóink figyelmébe! — Ugyancsak a *Klökner Ede* kiadásában jelent meg közelébb *Petőfi Sándor csatadala Lányi Ernőtől*. Ára 60 kr. A temperamentumos dal vegyes karra, — urisona karra és zongorakíséretre van szerezve s bővebb ajánlatát feleslegesnek tartjuk.

NEKROLOG.

TATÁR JÁNOS.
1824—1899.

Egy minden tekintetben kiváló, az egész lelkészi kar közül kimagasló, nagytudományú, ékesen szóló, minden keresztyéni erényben tündöklő lelkipásztor volt az, a kinek neve itt olvasható. Csoda-e, ha halálhírének vételekor a legmélyebb fájdalom, a legnagyobb keserűség és bánat érzete hatotta meg keblünk minden idegeit. Hiszen egyházunknak büszkesége, dicsékedése, fejünknek koronája volt ő, a buzgó, a hithű, a puritán jellemű lelkipásztor.

És most már nincs többé! óh mily nehéz dolog a változhatatlanba belenyúgodni! Tudni azt, hogy nem szólanak többé, hanem megnémultak örökre azon ajkak, a melyek az egyházban csaknem 46 éven keresztül oly szívhez szólóan, a vesék megoszlásáig, oly lelkesedéssel, oly lángoló hittel, apostoli buzgósággal, csüggedést soha nem ismerve hirdették a megfeszített Krisztus drága evangéliomát. Mily leverő tudni azt, hogy nem látjuk test szerint többé azt, ki oly buzgó volt a reá bizottakban, hogy még akkor is, midőn a testében már évek óta gyötrő kór kinozta: elsőnek tartá a kötelesség teljesítését, s ha csak hivatása — mint egyházmegyei tanácsbírói

— másfelé nem szólítá, mindig maga végezte e népes egyházban bizony sokszor sok fáradtsággal járó lelkészi szolgálatot. Ki úgy szerette a szolgálatot, melyet vett az Úrtól, hogy utolsó napjaiban is ifjú tüzzel festé előttem a lelkészi hivatás fonséges voltát, s azt mondá, hogy bár sok méltatlanságot szenvedett is pályáján — ki ne részesülne ilyenekben — még is ha százszor kezdené is elől az életet, mindig azt választaná, mert e pálya fonséges, fonségesebb a királyénál. A király emberekkel áll összekötötésben, de a lelkipásztor Istennel társalog, annak dicső dolgait hirdeti. Óh mily nagy mértékben repesett lelke az örömtől, mily boldogság sugárzott összeroncsolt arcán, midőn ezeket mondá, biztos hittel, reménnyel emlité, hogy hiszi a jó Istent, megengedi még neki az ő oltára körül való forgolódást.

De a jó Isten akarata másként végezett. Megszűnt dobogni a nemesen érező szív, kialudt a dicső életnek fáklyája, mely élet fáklyja e gyülekezet, ez egyház, e község boldogságának munkálásában hamvadt el.

Most már elvesztettük őt. Most már méltán így kesereghetünk a siralmak írójával, Jeremiás prófétával: „*megszűnt a mi szívünknek öröme, siralomra fordult a mi örömünk, elesett a mi fejünknek koronája, jaj most nekünk.*“ Bizony méltó okunk van a siralomra, méltó a mély bánatra, hiszen e gyülekezet tudja, mint viselte magát az első naptól fogva abban az egész időben. Hiszen hűséges szolgálója volt ő a megváltó Jézus Krisztusnak, ki érette mindent örömmel szenvedett. Fáradhatatlanul, semmit sem vonakodva hirdette az evangéliomot, építgette a hitnek templomát. Egyházi szónok volt ő a szó nemes és valódi értelmében; ki a legutolsó időkben is oly hévvel hirdette az Isten igéjét, hogy a 75 év egyáltalában nem látszott meg azon. Életével is bebizonyítá, milyennek kell lenni a Krisztus vitézének. Mindenkiel szemben nyájas, barátságos volt ő. Vidám és derült kedélye bearanyozá a környezetet, melyben megfordult, bebizonyítván, hogy milyennek kell lenni az evangéliom hű szolgálójának.

Életrajzi adataiból álljanak itt a következők. Született a megboldogult Csanádvármegye székhelyén Makón az 1824-ik év szeptember utolján, vagy október legelején. A születési nap nincs az anyakönyvbe bejegyezve, hanem megkereszteltetett október 7-én. Szülei voltak Tatár János és Baky Zsuzsánna egyszerű emberek, de kikről a megboldogult többször emlité, hogy buzgók s vallásosak valának. Elemi és gymnasiumi tanulmányait Makón és Hódmező-Vásárhelyen — kitünő eredménnyel — bevégezve, az 1844 évben a debreceni Alma mater fogadta kebelére, s onnan amaz örökké nevezetes 1848-ik évben került ki, mint végzett hittanhallgató. Ama nagy napokban tudott volna-e a tevékeny ifjú lélek pihenni? Bizonyára nem, hanem szolgálta hazáját, mint az első független miniszterium hadügyminiszterségének fogalmazója, majd később mint honvédelkész. De a dicső napoknak csakhamar vége lett. Letéve a kardot, felvette palástját s 1854-ig részint mint gymnasiumi tanár, részint mint segédlelkész munkálkodott Hódmező-Vásárhelyen. Az 1854. évben foglalta el rendes lelkészi hivatalát Szeghalmon. Attól fogva halála napjáig itt szolgált.

A megboldogult itteni 45 éves lelkészi működése mint a hithűség, az egyházkormányzás, a felekezeti türelmesség, a közélet-munkálás mintaképe, — örökre maradandó emlékü lesz, s bátran állíthatjuk, hogy az a virágzás, a melyben a szeghalmi egyház ma van, az ő elévülhetetlen érdemeinek emlékoszlopa. Templomunk, iskoláink jókarban, a hivatalnoki kar fizetése tisztességes. Új iskolákra, új templomra, szegény tanulók

könyvvel és ruhával való ellátására tett alapítványok összege sok ezrekre rúg. Az egyház oly helyzetben van, hogy ha utánna a gondos vezetés avatott kezekbe kerül, úgy itteni egyházunkon a pokol kapui sem vehetnek diadalmat.

Hithűségének s hazafiságának jellemzéséül elég legyen csak annyit felhozunk, hogy az elnyomatás szomorú korszakában a Thun-féle pátenst ő sem hirdette ki, s a császárral való imádkozást csak a fegyveres erőnek engedve tette meg abban az időben, azt mondván, hogy a magyarnak csak királya lehet, de császára nem s ha ez lesz, azért szívesen imádkozik, de az osztrák császárral nem. Nagy szó volt ez abban a korban, de ő inkább engedelmeskedett lelke sugallatának, mint a hatalomnak.

Az ilyen élet, az ilyen tehetség nem sokáig szorítkozhatott csupán csak a saját egyháza határába. A nagytekintélyű és kiterjedésű békés-bánati egyházmegye csakhamar aljegyzőjévé, majd tanácsbírójává választotta. Több, mint 30 éven át szolgálta egyházmegyéjét, fáradságot soha sem ismerve végezte a reá bízottakat.

És most már nincs többé e nemes lélek. A nyár már betegeskedve találta, s 4 heti fürdőzése nem könnyíté régi baját, betegebben jött haza augusztus elején. Attól fogva sorvadozott. Katedrában csupán két köznapon volt. Azután ágyba került. Fel-felvillant néha a reménynek halvány fénye, hogy megmenthető lesz. Hiába volt azonban az önfeláldozó szeretet, melylyel gyermekei ápolták, hiába az orvosi tudomány, e hó 3-án reggel 9 órakor három napi borzasztó haláltusa után, lelkét hű Teremtőjének ajánlva, megszűnt élni.

Haláláról egyháza gyászjelentést adott ki, emléket jegyzőkönyvében megörökítette. Arcképét tanácssterme számára megfesteti, a temetésről maga gondoskodott. Temetése e hó 5-én — épen neje temetésének 9 éves évfordulóján — volt. A zsúfolásig megtelt s gyász-lepellel, lobogókkal feldíszített templomban, hová a megboldogult koszorúktól halmozott ravatala is helyezve volt, — nagy-tiszteletű Szabó János esperes úr tartott tanítást János XXI: 15—17. verse alapján. Azután megindult a menet a temetőbe, hol nagy-tiszteletű Szilágyi Márton fűzesgyarmati lelkész úr sirbeszédet, e sorok írója pedig búcsúbeszédet tartott, s a helybeli dalárda énekelt.

Halálát kesergik mély bánatba merült gyermekei, úgymint: Zoltán, berettyó-szabályozási társulati igazgató; Irén, Szigeti Elek mezőkeresztesi lelkész neje; Emma, Balla Árpád dunapataji lelkész neje; Vilma; János, budapesti kerületi orvos; Kornélia, Godán Sándor gazdatiszt neje; Béla, budapesti hivatalnok és 18 unoka. Kesergi mély fájdalommal látogatott egyháza.

Elköltözött kedves halottunk, szeretett, felejthetetlen lelkipásztorunk. Nyájadnak, kit oly önzetlenül szeretettel s vezettél a boldogság útján, áldás kívánása kísért síri álmokban, s fájdalomunk azon imaszerű óhajjára testesül: Nyugodjál csendesen. Porrészted találja fel a föld keblén nyugalomát, lelked nyerje meg a mennyei pálmát. És ki utolsó halálharcodban így szóltál: megyek a szentekhez, találd fel a szentek honát, a választott boldog lelkek égi seregét az örök nyugalom hazájában. Emléked közöttünk élni fog, s tanít minket lelkesedni azon nemes eszmékért, a melyekért egész éltedben oly kitartással küzdöttél.

Isten, óh Isten veled!

Szeghalom, 1899 október 12.

Vöröss Zsigmond,
ev. reform. lelkésztanító.

A D A T O K

a tiszántúli ev. ref. egyházkerület kebelében lévő egyházak történetéhez.

73. A tamásdai ev. reform. egyház vázlatos története.

(Vége.)

Az 1883-ik év óta, alólírottak lelkészkedése idejében az alább következő, az egyház előmenetelére, annak fenmaradására célzó munkálatok, ajándékozások teljesítettek:

1883. év pünköstjére, lelkész által eszközölt gyűjtés folytán, önkéntes adakozásból, a torony 4 ablakára zsaluk készítették 55 frt értékben.

1885. évben az iskola-helyiségből a régi, kocsmai ülő padok és asztalok kihányattak és ugyancsak önkéntes adakozásból gyűlt 55 frt 85 krért azok helyett 8 drb. új, a cél és kornak megfelelő ülőpad állíttatott be.

1886. év szeptember havában, hogy az egyháznak valamelyes fentartási alapja legyen a jövőre, lelkész, két presbyter kíséretében elindult az egyházhivek közt búzagyűjtés végett. Az eredmény 6 köből búza lett, mi takarékmagtári-alap gyanánt azóta folyvást kamatozik, úgy hogy a takarékmagtár állaga jelenben 54 köből, 2 véka búza és 140 frt 36 kr pénz, kiadva kötvény mellett, illetve takarékpénztárban elhelyezve.

1889. évben, az 1854-dik évből befejezetlenül maradt torony sűgárral ellátatott, bádoggal befedtetett, a templom padlása pedig, mely eddig csak egyszerű deszka volt, stukatorral látatott el, a lelkészi lakhoz egy kis szoba toldatott, a hivekre kivetett 600 frt, a domesztikából nyert 50 frt segély, 160 frt kölcsön és lelkész által gyűjtött önkéntes adományokból, összesen 1024 frt 37 kr értékben. A megújított, illetve teljesen befejezett templom és torony nevezett év november hava 17-dikén örömmünnepegy tartásával adatott át rendeltetésének a szomszéd lelkészek és e. megyénk esperese nt. Széll Kálmán úr jelenlétében és hatályos közreműködésével.

1891. évben a lelkészi és tanítói lakoknál levő istalók zszindelylyel újból fedettek az egyházhivekre kivetett 205 frt 15 kr. értékben.

1893. évben Ladik Gusztáv úr néhai édes atyja halála alkalmából 50 frtot adományozott egyházunknak, mely összeg lelkész indítványára alapul tétetett le, míg 100 frtra kinövi magát; akkor a kamatok a töke épségben hagyásával, az egyház közszükségei fedezésére fordítottak. Ez alap jelenleg 71 frt, hetvenegy forint 95 krt tesz ki.

Ugyancsak 1893. évben a belhivatalnokok használatára — az egyháziatlanok nagy ellenállása mellett bár — 3 darab sertéslegelő illetőség vásároltatott 150 frt erejéig, mely összegből 100 frt 10 év alatt törlesztetik le kamat nélkül az egyház közpénztárából, 50 frt pedig a belhivatalnokok illetőségéből fedeztetett.

1894. évben önkéntes adakozásból a templomba egy harmonium vétetett 184 frt 16 kr értékben.

1895. évben özv. Windisch Sándorné (róm. kath.) 3 drb. diszes urasztali terítőt ajándékozott 50 frt értékben, melyekről fennebb már volt említés.

1895. évben lelkész közreműködése folytán a már használhatatlanná vált régi iskolai tanterem helyett, helybeli földbirtokos báró Bors Frigyes úr saját költségén, téglából egy egészen új, diszes s a célnak teljesen megfelelő iskolai tantermet építtetett egyházunk számára 792 frt értékben.

Ugyanazon évben az egyház, a hivekre kivetett rendkívüli egyházi adóból a tanítói lakást kijavíttatta,

illetve átalakította 363 frt értékben, a lelkészi lagnál pedig az 1889-ben épített kis szobát lepadoltatta s új ajtókkal ellátta 46 frt 21 kr értékben.

Az egyház anyakönyvei vezetése 1779. évben kezdetett Sente Pál akkori lelkész által.

Az egyház lelkészei voltak: Csákány Ferenc 1738—1746-ig. Szokolai Dániel 1746—1748-ig. Tühegyi János 1748—1750-ig. Aszalai István 1750—1753-ig. Mucsai János 1753—1760-ig; ezek tanítók is voltak. Gyarmati Miklós 1760—1772-ig, ennek idejében hoztak legelőbb tanítót. Földvári Titusz 1772—1777-ig. Tamás János 1777—1779-ig. Sente Pál 1779—1783-ig. Kabai János 1783—1785-ig. Török Ferenc 1785—1789-ig. Böszörményi József 1789—1790-ig. Sente Pál 1790—1796-ig; másod izben. Debreczeni István 1796—1801-ig. Lénárt István 1801—1803-ig. Debreczeni István 1803—1805-ig; másod izben. Szilágyi János 1805—1808-ig. Földesi Nagy Pál 1808—1810-ig. Zelizi Márton 1810—1818-ig; itt halt meg. 1818-tól 1819-ig nem volt lelkésze az egyháznak. Szilágyi Mihály 1819—1820-ig; itt halt meg. Komáromi József 1820—1822-ig. Szentendrey Mihály 1822—1826. Lénárt István 1826—1827-ig; másod izben. Kerekes Mihály 1827—1830-ig. Dobrai Áron 1830—1836-ig; utána írva „rendeltetett 1836-ban Bajjra Búró”. Szilágyi József 1836—1839-ig. Egei István 1839—1862-ig; ez is itt halt meg. Komáromi Mihály 1862—1864-ig. Kemény István 1864—1866-ig. Kincses Pál 1866—1882-ig; ez is itt halt meg. Bethlendy Sándor 1882 október 16-tól 1883 április 24-ig helyettes, azóta mai nap g rendes lelkész.

A tanítók nevei 1772-től 1853-ig, vagyis 81 éven keresztül nincsenek feljegyezve. 1853-tól 1884-ig csak a temetési anyakönyvekből jegyeztethettek ki, azután rendszeren jegyezvek azok.

Szücs Ferenc 1853—1865-ig. Izsó Károly 1865—1868-ig. Szücs Ferenc 1868—1873-ig; másod izben. Izsó Károly 1873 ápr. 24-től 1876 ápr. 24-ig; másod izben. 1876 ápr. 24-től, november 1-ig nem volt tanító. Oláh Ferenc 1876 november 1-től 1877 szept. 1-ig. Török Áron 1877—1879-ig. Vágó János 1879—1884-ig. Peleskey Dániel 1884 okt. 15-től 1885 ápr. 24-ig. Horváth Károly 1885 ápr. 24-től 1886 aug. 15-ig. Székely Sándor 1886 aug. 15-től 1887 szept. 1-ig. Bus István 1887 szept. 1-től 1888 szept. 1-ig. Dabizs Ferenc 1888 szept. 1-től 1889 szept. 1-ig. Tarczai Gyula 1889 szept. 1-től 1893 okt. 20-ig. Kádár Ferenc 1893 dec. 1-től 1894 június 14-ig. Nagy Ferenc 1894 aug. 15-től dec. 1-ig. 1894 dec. 1-től 1895 szept. 1-ig nem volt tanító. Peleskey Dániel 1895 szept. 1-től 1896 szept. 1-ig; másod izben. Szücs Balázs 1896 november 1-től maig, mint ideiglenes.

Közzéteszi Tamásda, 1898 május 31.

Bethlendy Sándor,
ev. ref. lelkész.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Gyülekezeteink köréből.** *A h.-m. vásárhelyi* ev. ref. egyház tanítói közül kettő, névszerint *Szél Sándor* és *Zsevati Ferenc* most töltötték be tanítói működésük 40-ik évét. 40 év szép idő általában, annyival inkább pedig a népnevelésnek felette fontos és helylyel-helylyel sok nélkülözések mellett is teljes odaadást, egész szívet s lelket igénylő pályáján; itt az a 40 év az Isten kedvező kegyelmének ékes bizonyága. Jubiláns tanítóinkról szólva, jóleső örömmel említjük meg, hogy ők e 40 éven át

úgy munkálkodtak anyaszentegyházunk veteményes kertjében, hogy működésüket mindenkor teljes elismerés kísérte. Így tekintve már vissza arra az ő 40 évkre, bizonyára nagy áldás az nemcsak ő rajtok, hanem egyházunkon is. Az ő hűségök tisztök igazságaiban és az ő egyháziasságuk, épen nálunk, erős próbáknak voltak alávétve. Ők e próbák között is hívek valának. rólok csak elismeréssel szólhatunk. Tanítótársaik testületileg üdvözölték őket ez alkalomból. Vajha ama két erényt: a hivatáshoz való hűséget és az egyháziasságot, mi jubiláns tanítóink 40 évét áldásossá tette, a többi tanítóinál is szerencsés lenne mindenkor egyházunk elismerésével jutalmazni. Mert fájdalom, sok terhei alatt roskadozó egyházainknak mással jutalmazni általában nincs módjában. De, hiszszük, vannak olyan egyházas érzelmű tanítóink, a kik nem olyan csekély jutalomnak tartják egyházuk elismerését akkor, mikor az az egyház, mint a h.-m.-vásárhelyi is, tisztességes megélhetést is biztosít számukra; hiszszük, vannak tanítóink, a kiket ez a jutalom is a megelégedés őszinte örömeivel tölt el. Ilyenek a mi jubilánsaink is, kiket egyházunknak sincs módjában például díjmeléssel jutalmazni e nevezetes időponton, csak elismeréssel és ez elismerésének, a 40 évi hűségért, egy-egy arany pecsétnyomó gyűrű által kíván kifejezést adni, melyeket presbyteri gyűlésben, elnök-lelkész méltányló szavainak kíséretében fog átadni derék tanítóinak. Adja Isten, hogy sokáig hordozhassák ez emléket; tartsa meg őket az égi kegyelem tisztársaik előtt kívánatos példakul!

— **A főiskolai igazgató-tanácsnak** a gazdasági tanács jegyzőkönyveit s e jegyzőkönyvek rendén letárgyalt főiskolai számadásokat vizsgáló gazdasági albizottsága fáradhatlan elnökének, *Dávidházy János* esperesnek elnöklete alatt f. hó 17., 18. és 19. tanácskozott, hogy a f. hó 27-re összehívott igazgató tanácsi ülésre a felügyeleti és kormányzati rendszabályok értelmében jelentést tehessen. Sajnos, hogy a rendszabályok s az egyházkerületi közgyűlés világos és határozott rendelkezései ellenére, a mult iskolai évről szóló főiskolai számadásokat ez alkalommal nem tárgyalhatta, mint-hogy a pénztári és számvevői hivatal munkájának megkésése miatt e számadások a gazdasági tanács által még nincsenek megvizsgálva. Remélhető azonban, hogy ha az igazgató-tanács megfelelő intézkedést tesz, a november 14-re összehívott kerületi gyűlés idejére ezen számadások is meg lesznek s fölül lesznek vizsgálva.

— **A debreceni ev. ref. főiskola** akadémiai tanrendjén a f. félévben következő tárgyak szerepelnek: A) **A hittudományi szakban:** Balogh Ferenc: Ker. egyháztörténet (I. korszak) heti 3 órán, ker. egyháztörténet (III. korszak) heti 3 órán, dogmatörténelem heti 3 órán. Csiky Lajos: Ker. erkölestán heti 4 órán, egyházszónoklat heti 2 órán, gyakorlati bibliamagyarázat heti 2 órán, szóoklati gyakorlatok heti 2 órán. Dr. Erdős József: Újszövetségi exegesis heti 4 órán, újszövetségi görög nyelv heti 2 órán, újszövetségi isagogika heti 3 órán. Sass Béla: Ó-szövetségi theologia heti 3 órán, ó-szövetségi írásmagyarázat heti 3 órán, héber nyelvtan heti 3 órán, arab nyelvtan spec. coll. heti 2 órán. Eröss Lajos: Symbolika heti 3 órán, vallásbölcsestet heti 3 órán, theologiai encyklopaedia heti 3 órán. — B) **A jog- és államtudományi szakban:** Liszka Nándor: Bányajog heti 3 órán, államhatalom szervezete heti 2 órán, alkotmány s kormányzati politika heti 5 órán. Dr. Kovács Sándor: Római jog (története és institúciói) heti 8 órán, Justinianus institúcióinak I. könyve (eredeti szövegmagya-

rázattal) spec. coll. heti 2 órán. Dr. Karsa István: Ausztriai magánjog heti 6 órán, magyar magánjog heti 5 órán. Dr. Bacsoni Lajos: Magyar közigazgatási jog heti 5 órán, államszámviteltan heti 3 órán, európai államok statisztikája heti 2 órán. Dr. Ozory István: Büntető jog heti 5 órán, bevezetés a jog- és államtudományokba heti 2 órán, a magyar btkv. anyaggyűjteményének ismertetése heti 3 órán. Dr. Bartha Béla: Magyar pénzügyi jog heti 5 órán, nemzetgazdaságtan heti 5 órán. Dr. Kérészy Zoltán: Egyházi jog heti 7 órán, magyar alkotmány és jogtörténet heti 7 órán. Dr. Helle Károly: Peres és peren kívüli eljárás heti 5 órán, váltó és kereskedelmi jog heti 6 órán. — C) *A bölcséleti szakban*: Balogh Ferenc: Angol nyelvtan (kezdőknek) heti 3 órán, angol mondattan (haladóknak) heti 2 órán. Dr. Öreg János: Bölcsészeti encyclopaedia heti 2 órán, neveléstan heti 2 órán, módszertan heti 1 órán, jogbölcsészet heti 6 órán, francia nyelv (kezdőknek) heti 2 órán, francia nyelv (haladóknak) heti 2 órán. Dr. Erdős József: Német nyelv heti 2 órán. Ferenczy Gyula: Legújabb kor története heti 4 órán, Róma története heti 2 órán. Dr. Tüdös Kálmán: Törvénytörvényes orvostan heti 2 órán, közegészségtan heti 2 órán. Mácsai Sándor: Egyházi és műének heti 2 órán, hegedű tanfolyam (kezdőknek) heti 2 órán, hegedű tanfolyam (haladóknak) heti 2 órán. Sáfrány Lajos: A hellén művészet története (spec. coll.) heti 2 órán.

— **Hatvani Istvánról.** Hatvaninak, a debreceni kollégium mult századi híres professzorának búbajos mesékkel átszőtt alakja különös kelendőségnek örvend az irodalomban. Megénekelte annak idején *Arany*, viselt dolgait — a hagyomány szerint — megírta *Jókai*. *Makai Emil* most egy vigjátékot készít róla „Tudós professzor Hatvani“ címmel, mely Budapesten, a népszínházban legközelebb színre kerül. Makai a mult hetekben Debrecenben járt és kutatta a hagyomány Hatvaniját, de az eddig ismert és jórésztben feldolgozott mondákon kívül alig talált valamit. A Hatvani-mondák összegyűjtése még egy szerencsés és fáradhatatlan kutatóra vár. De sietni kell vele, míg a mondák végkép feledésbe nem mennek. Legutóbb *Torkos László* olvasott fel a Petőfi-társaságban Hatvaniról egy 12 énekes tréfás elbeszélést.

— **Beöthy Zsoltot** — mint annak idején megirtuk — a tiszántuli ev. ref. középiskolai tanáregyesület legutóbb Hódmező-Vásárhelyen tartott közgyűlésén kiváló érdemeinek méltánylásául tiszteletbeli tagjává választotta. Az erről szóló hivatalos értesítésre, Beöthy most egy gyönyörű szép köszönő levelet intézett az egyesület elnökéhez, *Dóczi Imréhez*; egy olyan levelet, melyben Beöthy nagy lelke s nagy lelkének két szép tulajdonsága: magyar volta és kálvinistasága, mint fénylő tükörben ragyog. A levelet az egyesület most sajtó alatt lévő s nemsokára megjelenendő Évkönyve egész terjedelmében fogja közölni.

— **Délvidéki hírek.** Utólagosan értesítenek bennünket arról a szép ünnepélyről, mely a nagybecskereki református egyház kebelében október 1-ső napján folyt le, a mikor nevezetesen a nagybecskereki ref. egyház főgondnokát *Zsiross Lajos* kuriai birót iktatták be hivatalába. Ez alkalommal az ev. ref. templom a legelőkelőbb közönséggel telt meg, bizonyosságára annak, hogy e helyen a ref. egyház missziói nagyjelentőségű hivatását felekezeti különbség nélkül minden művelt magyar ember érzi s annak felkarolásában egymással nemes versenyre kél. A templomban *Garzó Gyula* gyomai lelkész prédikált s utánna *Szalay József*, a helyi lelkész beszélt, azt

fejtegetvén, hogy ez a főgondnoki megbízás nagy megbízás, 1-ször a nagybecskereki ref. egyház, 2-szor a magyar ref. egyház és 3-szor a Jézus Krisztus részéről is. A beszédre *Zsiross Lajos* válaszolt, igérvén, hogy minden erejét és iparkodását egyházának szenteli. Mi pedig abban a szerencsés helyzetben lévén, hogy e kitünő férfiút buzgó munkásságáról s egyházunk szeretetői már régóta ismerjük, előre megjósolhatjuk, hogy ez az ígélet nemcsak frázis lesz, hanem a legszebb tényeknek egész sorozatában fog megvalósulni, már a legközelebbi jövőben. *Zsiross Lajos* a jök legjobbjai közé tartozik s nincs forróbb kívánságunk, mint hogy új állásában éljen „ad multos annos“. — Amennyire örömminkre szolgál azonban e hír regisztrálása, éppen annyira meglep s kellemetlenül érint bennünket az a másik hang, mely szintén Nagybecskerekről hangzik felénk a *Szalay József* úr tárogatóján át. Ez a mi tisztelt kollegánk ugyanis a „Keresztyén“ egyik legközelebbi számában szóról-szóra ezeket írja: „a Prot. Irodalmi Társulat közgyűlését mult hó utoljában tartotta meg Debrecenben, hova több hívő keresztyén lelkész és tanár azért nem ment el, mert nem akart tanúja és részese lenni egy oly egyházi, Krisztus zászlója alatt összejött gyülekezetnek, melynek programja kedden este evés és ivás; szerdán délután muzsikáltatás; szerdán éjjel kivilágos kiviradtig tánc . . . Megvallom, magam is ezért nem mentem fel stb.“ Hát hogy Szalay kollegánk fel nem jött, azzal ugyan nem esett ki a világ feneke; a közgyűlés sem vésztett semmit a maga komolyságából: de bátrak vagyunk kérdeni, hogy vajjon mikor lesz már vége e farizeusi szitkozódásoknak és sületlenségeknek!? És főként mikor látja Szalay úr eljöttnek az időt arra, hogy kegyeskedő gyakorlatai közepette megszűnjék a *nép* előtt rágalmazni protestáns institúcióinkat s e helyett inkább azt bizonyítsa be, hogy egy olyan „hívő lelkész“, mint ő, nemcsak kenyér és bor nélkül élhet el, hanem legalább egy félóraig levegő nélkül is? Különben, hogy mennyire őszinte Szalay a fentiekben is, annak bebizonyítására kijelentjük, hogy az Irod. Társaság gyűlésének a *programmja* lapunkban már augusztus 19-én megjelent s azt Szalay úr bizonyosan el is olvasta s ennek dacára szept. 13. hozzánk érkezett levelében az eljövetelet nemcsak kijelentette, de ezen felül valami vallás-tanári értekezletet is kívánt összehívni, 14-én érkezett levelében azonban már takarodót fű *s gátló viszonyaira hivatkozva* jelzi: hogy otthon kell maradni. Pedig eljöhett volna . . . már csak azért is, mert így legalább bennünket ezek konstatálására nem kényserített volna. A mi meg az Irodalmi Társaság dolgait illeti, azok a mi védelmünkre nem szorultak s legkevésbé Szalay úr viaskodásaival szemben. Pax!

— **A budai paedagogium új igazgatója.** A Gyertyánfy István végleges nyugalombavonulásával megüresedett a budai paedagogium igazgatósága. E diszes állásra most a reá mindenképen méltó *dr. Kiss Áront*, ösz püspökünk érdemekben gazdag fiát jelölte a paedagogium tanári kara. Ez egyhangú jelölést kétségkívül követni fogja a miniszterium kinevezése is, s így *dr. Kiss Áron* nemsokára elfoglalja állandóan azt az állást, melyet eddig ideiglenesen töltött be.

— **A debreceni tanács imája 1670-ből.** A régi időkben a debreceni senátorok imával kezdték meg tanácskozásait. Egy ilyen ima 1670 ik évből így hangzik: Az kegyelemnek Istene az ő szent lelkének erejével szálljon a mi Gyülekezetünkben, és mind az

mostani szent szándékunkat — s mind ennekutánna való szükséges kívánt dolgainkat látja igazgassa az maga dicsőségére, mely jó kívánságunkban hogy meghallgattassunk az Ur Jézus Christus nevében könyörögjünk ekképpen: Kegyelmes, fölséges mindenható áldott Atya Ur Isten, mi Urunk Jézus Christusnak dicsőséges szent Atya, ki vagy minden állatoknak teremtője és megtartója, a te szent fiaddal, a mi Urunk Jézus Christussal és az Szentlélekkel, ki vagy igaz ítélő, irgalmas, kegyelmes, böles, hatalmas erős Isten. Könyörgünk te szent Fölségednek, mint kegyelmes Atyánknak Istenünknek, tekincs meg minket te nyomorult hivedet és a te dicsőséges szent székebdől hallgasd meg a mi alázatos könyörgésünket, kik a te nevedben egyben gyültünk, légy mi velünk a mi gyülekezetünkben, bocsásd meg a mi számtalan bűneinket, tisztics meg minket mi álnokságaink vétkeiből. Birjad és igazgassad a mi sziveinket, lelkeinket mindenkben a te szent akaratodhoz, — hogy minden cselekedetünk és életünk neked kedves legyen. Birj és vezérelj a te szent lelkeiddel minket, mert nálad nélkül igen erőtelenek vagyunk akarni jóra és magunktól. Tartsd meg a te nyomorult anyaszentegyházadat és a te nyomorult városodat, holott a te neved segítségül hivatattik, tiszteltetik és imádtatik. Ne pusztítsd el Ur Isten a mi vétkeinkért a te örökségedet, hogy itt ez helyen a te szent nevedet hála-adással tisztelhezzük és dicsérhezzük szüntelenül mindörökre. Végy ki Ur Isten mi közülünk titkon és nyilván való irigységet, egymás ellen való gyűlölséget és az versengő lelket, hogy egyenlő lélekkel te szent fölségedet dicsérhezzük és egymást szeretettel becsülhezzük, hogy így a te népednek jó példaadók lehessünk. Hajasd hozzánk Ur Isten a te füleidet és halld meg,

fordics reánk a te szent szemeidet és lásd meg, az mi körülünk levő farkasoknak ügyeketeket, kik minden tanácskozásokkal azon vannak hogy minket te szegény juhaidat gonosz szándékuk szerint megemészthessenek és ez földről eltörölhessenek. Adj eszet, elmét elégséget ez sokféle nagy tehernek elviselésére, hogy ez után is mind az egész földön, minden népek csudálattal becsülhessék meg a te csudálatos mirőlünk való gondviselésedet, ki teveled és a szeretetekkel egyetemben egy Istenségben él és uralkodik mindörökké Amen.

— **Reklamációkat** s a számok utánpótlása iránti megkereséseket legfeljebb 8—10 nap alatt tessék hozzánk juttatni, mert fölös példányokat nem igen nyomatunk, s aztán, legnagyobb sajnálatunkra, nem felelhetnénk meg a megkeresésnek.

— **A hátralékok befizetésére** tisztelettel kérjük illető előfizetőinket, különösen azokat, **a kik még a múlt évről, sőt évekről sem tettek eleget kötelezettségöknek.** Egyszersmind kérjük az előfizetések megújítását is.

TARTALOM-JEGYZEK: Egyházi fegyelem. Ritoók Zsigmond. — Közéletünk: Kettős jubileum. Lázár István. — Az egyházfegyelem kérdéséhez. E. L. — Könyvismertetés. — Irodalom. — Nekrológ: Tatár János. Vöröss Zsigmond. — Adatok a tiszántúli ev. ref. egyházkerület kebelében lévő egyházak történetéhez: 73. A tamásdai ev. ref. egyház története. Bethlendy Sándor. — Különfélék.

Felelős szerkesztő: **SASS BÉLA.**
Szerkesztő-társ: **Eröss Lajos.**

NEUMANN M.

Magyarország legnagyobb és legrégebb

férfi-, fiu- és gyermek-ruha telepe

DEBRECEN, Főtér, a m. kir. postával szemben.

Pontos czimemre figyelni tessék.